

André Droogers heeft het chaotische levensbeschouwelijke landschap in kaart gebracht.

André Droogers: Kieswijzer levensbeschouwing

De grenzen tussen geloof en ongelof zijn vervaagd.

TAEDE SMEDES

NON-FICTIE

André Droogers: Kieswijzer levensbeschouwing

****

Amsterdam University Press;

242 pagina's; € 19,95.

Het is vandaag de dag hip als je laatdunkend doet over religie en levensbeschouwing. Zodra in een programma als Pauw een gelovige aanschuift, weet je dat Jeroen Pauw deze gelovige al gauw als 'gekkie' in de hoek zal drukken. Nee, als je religie verdedigt, ben je niet goed wijs.

Toch is volgens diverse peilingen 60 tot 70 procent van de Nederlandse bevolking op enige wijze bezig met levensbeschouwing. SCP-onderzoeker Joep de Hart zei het bij de presentatie van André Droogers' boek Kieswijzer

levensbeschouwing: de traditionele vormen van religie mogen op hun retour zijn, daarvoor in de plaats komen 'zelfspiritualiteit' (uitgaan van de spirituele kern van het individu), 'zoekgedrag' (twijfelen en zoeken) en 'syncretisme' (een uit diverse tradities bijeengesprokkelde levensbeschouwing).

Religie verdwijnt niet maar verandert van vorm. De grenzen vervagen: geloof en ongelof staan niet langer tegenover elkaar. Sterker, een toenemend aantal atheïsten noemt zichzelf religieus.

In Kieswijzer levensbeschouwing schrijft emeritus hoogleraar culturele antropologie André Droogers: 'De tegenstelling tussen religieus en niet-religieus lag ten grondslag aan de secularisatietheorieën. Wordt het begrippenpaar opnieuw doordacht, dan komen nieuwe betekenissen tevoorschijn... De nieuwe tweedeling wordt die tussen relativerende en absoluterende gelovigen.'

Het knappe van het boek van Droogers is dat hij een staalkaart biedt van dat chaotisch golvende levensbeschouwelijke landschap. Dat doet hij door de lezer eerst zelf te laten ontdekken waar zij of hij staat in dat landschap, via een aantal stellingen in een test. Daarna begint het echte werk.

Want vervolgens geeft Droogers een bijna encyclopedische (ofschoon gefragmenteerde) beschrijving van talloze aspecten van levensbeschouwing. De onderwerpen zijn opgesplitst in drie delen: 'binnen', oftewel hoe denk je over jezelf als individu, 'boven', oftewel hoe denk je over datgene wat je overstijgt (bijvoorbeeld het goddelijke), en 'buiten', oftewel hoe zie jij je relatie tot anderen en tot de wereld.

Dit is geen boek om in een keer te lezen. Maar door de opzet dwingt

Droogers de lezer na te denken en te kiezen tussen tegenstellingen als 'transcendent versus immanent', 'persoonlijk versus onpersoonlijk godsbeeld', 'focus op het hiernamaals versus het hiernumaals'. Echt kiezen blijkt in veel gevallen niet mogelijk, want het komt te vaak voor, geeft ook Droogers toe, 'dat de waarheid op de vouw in het midden ligt'.

In eerdere boeken beschreef Droogers religie als een 'spel'. Maar het gaat niet om één spel dat 'religie' of 'levensbeschouwing' genoemd wordt; er is een familie van spelen met allemaal verschillende regels. Wat Droogers in dit boek doet is als het ware die spelregels uitleggen. Iemand die het spel verder niet mee wil spelen, kan het boek altijd nog lezen als een verzameling losse filosofisch-getinte columns waarin twee kanten van een zaak worden belicht.

Droogers' sympathie ligt duidelijk niet bij fundamentalistische manieren van geloven. Hij is voorstander van keuzevrijheid, van ruimdenkende, inclusieve en progressieve levensbeschouwingen. De tweedelingen die hij construeert zijn dan ook vooral bedoeld om het denken over levensbeschouwing los te schudden: je wordt van het ene extreme naar het andere gesjord.

Juist door de confrontatie van extremen maakt dit boek goed duidelijk hoe grenzeloos levensbeschouwing geworden is. Het is dan ook te hopen dat het bij talkshow-presentatoren op het nachtkastje komt te liggen.